BLADWIJZER

wegwijs met Heemkunde Vlaanderen

december 2015 • 15

HEEMKUNDE VLAANDEREN

Inhoud

Beheer en organisatie:

- Op bezoek bij... Familiekunde Vlaanderen
- Hou je softwarekosten onder controle met SOCIALware
- Een goed advies is goud waard. Lokale erfgoedraden in Vlaanderen

Onderzoek:

- De kaart van de Franse ingenieurs-geografen 1745-1748

Ontsluiting:

- Nieuws van de Groote Oorlog voor heemkundigen

Behoud en beheer:

- Erfgoedzorg in de kunstensector
- Checksums?! Een instrument voor betrouwbare digitale langetermijnbewaring

In de kijker

- De 'grote veiling'
- Buurten met erfgoed in de omgeving van Grimminge (Geraardsbergen)
- Fier-gazette

COLOFON

- **Verantwoordelijke uitgever:**
  Fons Dierickx
  Grote Baan 193
  9310 Herdersem
- **Contactgegevens:**
  Heemkunde Vlaanderen vzw
  Zoutwerf 5 - 2800 Mechelen
  T 015 20 51 74
  www.heemkunde-vlaanderen.be
  info@heemkunde-vlaanderen.be
- **december 2015 - nr.15**
- **Eindredactie:**
  Heemkunde Vlaanderen vzw
- **Lay-out:** De Bie Printing

Vlaanderen
verbeelding werkt

Op bezoek bij... Familiekunde Vlaanderen

In het vorige nummer van Bladwijzer sloten we onze bezoeken bij de landelijke expertisecentra voor cultureel erfgoed af bij Packed. Vanuit het cultureel-erfgoeddecreet voorziet de Vlaamse Overheid echter ook subsidies voor twee landelijke cultureel-erfgoedorganisaties voor volkscultuur. Eén daarvan is Heemkunde Vlaanderen. Maar ook de andere organisatie is voor veel heemkundigen geen onbekende: Familiekunde Vlaanderen.
Sinds 2011 werd de Vlaamse werking rond genealogie en familiegeschiedenis gebundeld onder de nieuwe naam Familiekunde Vlaanderen. Haar voorlopers, de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (VVF) en het Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek (VCGH), kennen al een lange geschiedenis die teruggaat tot 1964 en 1978.
Omdat heemkunde, genealogie en familiegeschiedenis in lokale erfgoedorganisaties vaak hand in hand gaan, is het voor Bladwijzer hoog tijd om een bezoek te brengen aan Valerie Vermassen, coordinator van Familiekunde Vlaanderen.

Een **landelijke cultureel-erfgoedorganisatie voor volkscultuur** is een dienstverlenende organisatie waarvan de cultureel-erfgoedgemeenschap zich bevindt binnen het domein van de volkscultuur en die gekenmerkt is door vrijwilligerswerking en een netwerk van verenigingen, verspreid over Vlaanderen, en waarbij de doorstroming van kennis en expertise binnen dat netwerk centraal staat in de werking.
(Decreet houdende het Vlaams cultureel-erfgoedbeleid, 6 juli 2012)

Bladwijzer: Uit het PRISMA-onderzoek van FARO bleek dat Vlamingen een grote interesse tonen in familiekunde en genealogie. Waaruit ontstaat volgens jou die interesse?
Valerie Vermassen: 'Er zijn inderdaad maar weinig mensen die absoluut géén interesse hebben in hun familiegeschiedenis. Dit komt in de eerste plaats omdat je afkomst ook over jezelf en je eigen identiteit gaat. Dat prikkelt natuurlijk de nieuwsgierigheid.'

'Daarnaast stellen we ook vast dat er de afgelopen eeuw sterke verschuivingen optraden in de sociale netwerken van mensen. Hierdoor worden meer mensen geconfronteerd met vragen over hun afkomst en de herkomst van hun naam. Ook de invloed van televisieprogramma's en de actualiteit spelen zeker een rol. Toen de kwestie van de dubbele familienaam vorig jaar in de actualiteit kwam, riep dat bij heel wat mensen vragen op, niet in het minst bij de genealogen zelf.'
'Tot slot zien we ook dat de vergrijzing en de hogere scholingsgraad van de bevolking kansen bieden voor het actief beoefenen van die interesse. Een toenemend aantal gepensioneerden heeft de tijd en de middelen om met genealogisch onderzoek bezig te zijn.'
Bladwijzer: In elke gemeente vind je wel een of meerdere heemkundige kringen. Is dat ook zo voor verenigingen over familiekunde?
Valerie Vermassen: 'De afdelingen van Familiekunde Vlaanderen zijn anders georganiseerd. In tegenstelling tot heemkundige kringen heeft een familie

niet uitsluitend banden met één specifieke locatie. Hierdoor kunnen de afdelingen meer regionaal werken. Dit is ook een pragmatische keuze: vrijwilligers in een bepaalde regio zijn in het verleden spontaan met een afdeling gestart omdat ze interesse hadden in genealogie. Hun huidige woonplaats en hun genealogische passie speelden daarbij meestal een grotere rol dan het gegeven dat hun familie uit deze bepaalde regio afkomstig was.'

'In totaal zijn er drieëntwintig afdelingen verspreid over heel Vlaanderen en Brussel. Oost- en West-Vlaanderen zijn daarbij het sterkst vertegenwoordigd. In Limburg is er slechts één afdeling voor de hele provincie. De werking van deze afdelingen gebeurt gedeeltelijk autonoom en verschilt van afdeling tot afdeling. Ze stellen bijvoorbeeld zelf hun vormings- en activiteitenaanbod samen en vaardigen vrijwilligers af die genealogisch advies geven in stads- of rijksarchieven. De meeste afdelingen beschikken over een eigen documentatiecentrum met een ruime collectie genealogische documenten en publicaties.

Bladwijzer: Waarvoor kunnen mensen bij jullie terecht?

Valerie Vermassen: 'We proberen het onderzoek naar familiegeschiedenis bij een breed publiek te faciliteren door advies te verlenen. Daarnaast bewaren we in onze documentatiecentra de grootste collectie genealogische documenten, databanken en publicaties in Vlaanderen en Brussel. Je vindt er onder meer rouwbrieven, bidprentjes, familiearchieven, kiezerslijsten en een ruim aanbod aan publicaties over familiekunde en lokale geschiedenis.'

'Wie bijvoorbeeld op zoek is naar genealogische bronnen kan daarvoor gebruik maken van onze gespecialiseerde zoekmiddelen en een bezoek brengen aan een van onze afdelingen en documentatiecentra voor persoonlijk advies.'

Bladwijzer: Hoe pakken jullie dat aan?

Valerie Vermassen: 'De adviesverlening verloopt via persoonlijke contacten met onze vrijwilligers of medewerkers, maar ook via de websites www.familiekunde-vlaanderen.be en www.familiegeschiedenis.be. Samen met Heemkunde Vlaanderen beheren we ook een gemeenschappelijk forum, waar iedereen terecht kan met vragen. De professionele medewerkers van Familiekunde Vlaanderen worden in al deze aspecten ondersteund door een ruim netwerk van vrijwilligers en omgekeerd.'

'Deze vrijwilligers verlenen in hun afdelingen niet alleen advies op maat, maar organiseren ook cursussen en voordrachten over heel Vlaanderen. Zij zor-

gen ook voor de interactie op de Facebookgroep van Familiekunde Vlaanderen. Die telt ondertussen meer dan 1.900 leden. Kleine vragen en problemen waar mensen tijdens hun onderzoek op botsen, geraken zo eenvoudig en snel opgelost met de hulp van vrijwilligers.'

'De bestuursleden van de afdelingen zijn trouwens zelf amper bezig met eigen stamboomonderzoek. Ze stoppen het merendeel van hun tijd in het helpen van anderen, maar ook in het scannen en indexeren van documenten. Er zijn ook veel familiekundigen die zo op structurele basis vrijwilligerswerk verrichten in een van de rijksarchieven of stadsarchieven.'

Bladwijzer: Zijn er naast het adviserende en ondersteunende aspect nog taken waar jullie sterk op inzetten?

Valerie Vermassen: 'Een niet te onderschatten functie van Familiekunde Vlaanderen is optreden als belangenbehartiger van de genealogen in de erfgoedsector. Zo hebben we in het verleden geijverd voor het behoud van de zaterdagopening van het Rijksarchief. Zeker voor de vrijwilligers met een actieve loopbaan was dit belangrijk. Zo zijn we er, in samenspraak met het Rijksarchief, in geslaagd om de leeszalen één zaterdag in de maand open te houden.'

'Vorig jaar ondernamen we ook actie met een manifest en een petitie om de moeilijke toegang tot bevolkingsgegevens aan te klagen. Dat is een pijnpunt voor vele genealogen en heemkundigen in België. Persoonsgegevens zijn tot minstens 100 jaar na het overlijden van een persoon zeer moeilijk raadpleegbaar. Dit zorgt voor ernstige belemmeringen voor historisch en genealogisch onderzoek.'

Bladwijzer: Wie een kijkje neemt op jullie website, kan zien dat jullie in het verleden al verschillende projecten hebben opgestart. Kan je daar wat toelichting bij geven?

Valerie Vermassen: 'In 2012 werd de website www.familiegeschiedenis.be gelanceerd als uitloper van het erfgoedproject 'Mijn verloren land'. Deze website is een basishandleiding om te beginnen met het onderzoek naar familiegeschiedenis en werd nog

uitgewerkt door Nele Provoost, die nu coördinator is bij Heemkunde Vlaanderen. De website bestaat uit vier componenten: een stap-voor-staphandleiding, toelichting bij bronnen, thematische dossiers voor achtergrondinformatie en een oplijsting van genealogische instrumenten en uitleg over hulpwetenschappen.'

'Sinds 2009 hebben we daarnaast ook een project rond de combinatie van DNA-onderzoek en klassiek genealogisch onderzoek.(1) Ondertussen hebben we reeds meer dan 1.100 staalnamen gedaan waaruit bleek dat ruim 40 procent van de deelnemers genetisch verwant is. Zonder in te gaan op de technische details, wil dat zeggen dat ze tussen vandaag en de voorbije duizend jaar een gemeenschappelijke voorvader hebben.'

'Verder hebben we sinds 2013 ook een samenwerkingsovereenkomst gesloten met het Red Star Line Museum onder meer voor het ter beschikking stellen van onze databank met Belgische emigranten naar Amerika in het Red Star Line Museum. Deze databank werd samengesteld door de vrijwilligers van het documentatie- en studiecentrum voor familiegeschiedenis te Merksem en bevat meer dan 100.000 records.'

Bladwijzer: Veel mensen kennen jullie werking ook via het tijdschrift Vlaamse Stam, dat dit jaar in een nieuw kleedje werd gestoken. Hoe groot is het verschil tussen het oude en nieuwe tijdschrift?

Valerie Vermassen: 'De lay-out en ook het formaat van Vlaamse Stam werd inderdaad volledig vernieuwd. We gingen van een A5 naar een A4-formaat dat volledig in kleur is. Maar uiteraard primeert voor ons de inhoud. Die is grotendeels ongewijzigd, al zijn er enkele nieuwigheden. Zo hebben we een fotorubriek gemaakt met als titel 'Beelden uit het verleden' waarvoor mensen oude ongedateerde familiefoto's kunnen insturen naar de redactie voor een analyse en bespreking.'

'Wat heemkundigen ook zal interesseren is dat we nu ook alle voorbije vijftig jaargangen van Vlaamse Stam via usb-stick te koop zullen aanbieden. Dat bestand is volledig digitaal doorzoekbaar, wat zeker van pas kan komen bij het onderzoek naar familiegeschiedenis en heemkunde of lokale geschiedenis.'

Bladwijzer: Welke projecten staan er nog op stapel?

Valerie Vermassen: 'Momenteel werken we met Ketnet samen aan enkele initiatieven rond grootouders en kleinkinderen. Grootouders spelen immers een belangrijke rol in het leven van hun kleinkinderen. Door te praten over het familieverleden, leren

kinderen meer over hun eigen identiteit.'

'In het kader van dit project werd een online tool ontwikkeld, *Het Stambos*, waarop een belevingsstamboom kan gemaakt worden. Daarnaast werd een lessenpakket voor de lagere school gemaakt dat leerkrachten moet helpen om het in de klas te hebben over afkomst en familiaal verleden.'

'Verder werken we ook mee aan het programma *Ben ik familie van* op Ketnet. Daarin gaan zes kinderen op zoek naar hun roots. Zo kregen we in totaal zes familieverhalen die elk in vier afleveringen worden uitgezonden.'

'Naar jaarlijkse gewoonte organiseren we op 20 en 21 februari 2016 het 51ste congresweekend van Familiekunde Vlaanderen. Volgend jaar zal die in het teken staan van *Genealogie zonder grenzen* en werken we samen met onze Waalse collega-genealogen van GéniWal. Zij organiseren op hetzelfde moment hun tweejaarlijkse genealogisch salon *Génética 2016*. Het volledige programma en de mogelijkheid om in te schrijven vind je op de website www.familiekunde-vlaanderen.be/genealogiezondergrenzen .'

Rob Bartholomees
consulent Heemkunde Vlaanderen

(1) Over dit thema verscheen ook een artikel in Tijd-Schrift: M. Van den Cloot, 'De mens als archiefbron. DNA-onderzoek voor genealogie, archeologie en lokale geschiedenis', *Tijd-Schrift*, 5:1 (2015) 51-65.